

Izbaja vsak torek in petek v tednu ob 11. uri predpoldne za mesto ter ob 3. uri popoldne za deželo.

Stane po pošti prejemani ali v Gorici na dom pošiljan celoletno 8 K., polletno 4 K. in četrletno 2 K.

Prodaja se v Gorici v tobakarnah Schwarz v Šolskih ulicah in Jellersitz v Nunskih ulicah po 8 vin.

GORICA

(Večerno izdanje.)

Uredništvo in upravnništvo se nahajata v «Narodni tiskarni», ulica Veturini h. št. 9.

Dopise je nasloviti na uredništvo, oglase in naročino pa na upravnništvo «Gorice». Oglasi se računajo po petih vrstah in sicer ako se tiskajo 1-krat po 16 vin., 2-krat po 14 vin., 3-krat po 12 vin. Ako se večkrat tiskajo, računajo se po pogodbi.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Marušič.

Tiska „Narodna tiskarna“ (odgov. J. Marušič).

„Tiho delovanje.“

IV.

„Varuj me Bog mojih prijateljev, sovražnikov se otresem sam“, ta misel je najbrže preletela g. dr. Tuma, ko je čital v „napredni“ „Soči“ slavospev o svojem delovanju v letošnjem zasedanju deželnega zbora.

Vsak človek je podvržen slabostim; tudi dr. Tuma ne dela v tem oziru izjeme. Ne verujemo pa, da je dospelo samoljubje pri njem že na tako stopinjo, da bi ga bridko ne zadela ironija onega slavospeva. Mi bi si ne upali kaj takega napisati, bali bi se, da bi nas tožil gospod doktor radi zlobnega zafrkavanja.

Blamaža v zadevi vipavske železnice je bila tolika, da bi bilo najbolje molčati o nji. Da se upa kdo staviti jo na rovaš modernega postopanja g. T. ter radi tega še hvalisati ga, to je zelo drzno. S tem izzivajo gospodje in zahtevajo, da govorimo o stvari, o kateri smo bili namenjeni molčati.

Za Boga svetega! Saj je bilo vendar po vsaki seji od dne do dne prašanje ne le med Italijani, temuč tudi med Slovenci v Gorici stereotipno: „Ali se ni danes nikdo blamiral?“

Če človek stavi predlog, a kmalu potem, ugnan v kozji rog, trdi, da ni staval nobenega predloga; če napade koga, a jih dobi toliko po hrbtu, da se mora skriti za grmiček pohlevnega molčanja, si ni s tem pridobil nikake slave. Tako sodimo mi; če je kdo družega mnenja, je to stvar njegovega okusa.

Toda celó dvema tovarišema, o katerih se javno trdi, da sta Tumova pristaša, ni šla ta stvar v slast, kajti pri glasovanju sta ga prav pošteno pustila na cedilu in nista hotela biti deležna njegovega — „lepega uspeha“.

Srečnejši je bil g. dr. Tuma v zadevi g. J. H., učitelja v pokoju, ki je prosil za povišanje pokojnine. V tem je bila njegova zgovornost toli izdatna, da je ž njo pokopal jednoglasni predlog pravnega odseka, s katerim se je poziviljal dež. odbor, naj napoti to prošnjo s primernim priporočilom na dostojno mesto. A čudo, ravno o tem pozitivnem uspehu g. dr. Tume molči članek v „Soči“.

Kar se tiče dr. Tumovih predlogov in interpelacij, je bilo nekaj dobrega, a še več nepraktičnega vmes; a vsemu se je poznalo, da je vrženo le med ljudstvo skozi okno v dosegu njegove naklonjenosti.

L I S T E K.

Pravni običaji, ohranjeni v ljudstvu na Tolminskem (in nekoliko na Bolškem).

Če je več parov „ohcetarjev“ skupaj, se ti tudi obiskujejo eden drugega. Tū se slišijo različne šale tudi o „Ameriki in Aziji“.

Ali je kak obred, s kojim jemljo žene nevesti venec z glave itd., mi ni znano. — Čeh to imenuje „zavijanje ečka“. Pri koncu nabirajo denar — za kuharice. Trušar prinese kako krepo v znamenje, da je treba pomoči — denarne. Drug vzdržuje v vsem svojo družico. Ona pa mu pred svatbo da robež žepni, po svatbi pa „boganco“. A zdaj se to bolj opuša.

Pozno v noč se razidejo; ali pa zjutraj. Včasih pa traja gostija po dva dneva. V takem slučaju gredo zjutraj zopet k maši če je mogoče potem se nadaljuje stara komedija.

V takem slučaju se konča „ohcet“ še le drugega dne zvečer, ko se ločijo nevestni ljudje od hiše, nevesta plaka. Domov neso kake jedi le za pokazanje.

Interpelacija o cesti, ki pelje iz Gorice proti Ajdovščini, je bila umestna in bode imela dober uspeh; ona pa v zadevah pogozdovanja, prepovedi kozjereje, omejenja planin in pašnikov nema nobenega praktičnega pomena. V tem oziru se je mnogo storilo že po drugem potu in doseglo, kar se je dalo doseči. Prizadeti krogi vedó to dobro in bodo znali pravično oceniti to in ono.

Jedro interpelaciji o naših srednjih šolah je bilo zdravo, a motivacija in izpeljava sta pokvarila ves uspeh, ker se je jemalo pri tem bolj ozir na naklonjenost „mladih krokarjev“ nego na stvar samo.

Približno isto velja tudi o predlogih. Predlog na korist male obrti je hvale vreden; a to ne zadostuje, temuč skrbeti je treba za to, da se taki predlogi istinito sprejmejo in izvrše. Način pa, kakó je dr. Tuma v tem postopal, mu je že naprej zagotavljal negativen uspeh. Žal, da so šli v tej zadevi slov. poslanci na led, kajti predlogi, stavljeni v proslavo Nj. V., smejo le tedaj v javnost, ko je njihov sprejem vsestransko zagotovljen. Za to se pa ni g. dr. Tuma čisto nič brigal, njemu je zadostovalo, da je predlog staval in utemeljeval, s tem je dosegel svoj namen.

Kakó je postopal g. dr. Tuma v zadevi obmejnih cest, je zelo značilno za namene in ženjalnost imenovanega gospoda, zato je potrebno, da govorimo o tej zadevi nekoliko bolj obširno.

Pri seji dne 26. aprila 1900 je v imenu deželnega odbora predlagal, naj se za zgradbo ceste Vrhovlje-Kobališče-Sv. Jakob-Lig-Kostanjevica-Srednje ter one od Golega brda do Britofa dovoli na skupni preudarjeni znesek 440.000 kron 20% prispevek iz deželnega zaloga v desetih letnih obrokih po 8800 kron.

Ko je poslanec Panigai predlagal, da naj se ta zadeva izroči finančnemu odseku v razpravo — je dr. Tuma — kateri je nekoliko tednov poprej v dež. odboru dosegel, da se je namestništvu poslal dopis, v katerem se je priporočalo, da bi se za zgoraj navedeni cesti obljubljeni državni prispevek — porabil za druge ceste, izhajajoče po večini iz Kanala in vodeče od raznih strani v Kanal — je odločno zagovarjal svoj, oziroma odborovi predlog, po katerem bi prejele prizadete občine ogromno skupno deželno in državno podporo 440.000 kron — ne da bi z najmanjšim zneskom ali delom kaj pripomogle v izvršitev dela. — Ako bi se pa sprejel Panigai-ev predlog — staval bi

19. S kakim obredom končuje ljudstvo svatbo? Ali se sučejo okoli dreves, mize itd., v znamenje, da je zakon sklenjen?

19. Teden dni po svatbi je popravljalica. Tega dne gredo v trg, ter si zopet dajo napraviti neko kosilo... Tu „popravljajo“, če je bilo prejšnje dni kaj narobe učinjeno: To je zato, da se še jedenkrat snidejo vsi „ohcetarji“.

20. Kako je z nevestinim vencem?

20. Če nevesta ni ohranila nedolžnosti do zakona, ne dene si venca na glavo, nego ima na glavi le ruto. Če bi pa vendar venec si dela, bi se jej posmehovali. (Op. pri Bolgarih jo pripeljejo nazaj!)

21. Kako se izročuje gospodarstvo?

21. Gospodarji prepuste otrokom gospodarstvo; „dajo črez“, („iti na vijminek- auszug“ — se ne govori; t. j. temu odgovarjajoče besede se ne rabi!) kadar se naveličajo težavnega dela, in svoje otroke po večem oskrbé. Odvisno je to veliko od starosti otrok. Neki si pridre gospodarstvo kako leto še potem, ko se je sin v hiši oženil; a to je redko.

22. Kak je „avceh“ (prevžitek), izgovorščina v vaseh?

dr. Tuma — tako je takrat izjavil — naslednji predlog:

„Deželnemu odboru se nalaga, da napravi za ves politični okraj Tolminski, sodni okraj Kanalski, za občine Podgora, Števerjan, Kojsko, Biljana, Medana, Kožbana, Dolenje, Čepovan, Grgar in Gor. Trebuša jednoten načrt omrežja cest spadajočih po namenu zakona z dne 21. maja 1894 med skladovne ali važnejše občinske ceste“.

„Nalaga se mu, da v to svrhu sestavi deželno cestno komisijo, v katero naj se pokličejo načelniki prizadetih cestnih odborov in večjih občin, poleg odposlancev deželnega odbora in veščakov tehnikov“.

„Pooblašča se, da najme potrebne tehnične moči, in skrbi za potrebno pisarno na troške deželnega zaloga“.

„Nalaga se mu, da na podstavi predloženih načrtov sestavi preudarek stroškov in pokritja. V to svrhu naj si zagotovi državno pomoč“.

„Podeljene podporščine naj bi se izplačale, kadar bode državni prispevek zagotovljen in izkazan“.

Na to je opazil dež. glavar, da ne more dopustiti, da bi se o tem predlogu glasovalo, ker ga ne more smatrati ni dostavkom niti popravkom predloga dež. odbora. Ker je Tumov predlog čisto nezavisen od predmeta stoječega v razpravi — dano mu bo na voljo, da ga morda zglati v eni prihodnjih sej kot samostalen predlog.

V seji dne 3. maja je dr. Tuma utemeljeval svoj imenitni predlog in zahteval, naj ga zbor sprejme potom nujnosti, a ker je zbor odklonil nujnost — je g. predlagatelj svoj predlog umaknil. Tako je bil ta ženjalen načrt še ženjalnejšega njegovega izumitelja — maloslovesno pokopan „ohne Sang und Klang“.

Razumnemu človeku ni treba dodajati temu predlogu dolgega komentarja. Vsakdo razvidi pač takoj, da je ta predlog jedinec svoje vrste. Mož zahteva posebno cestno komisijo za okraj, kateri bi se moral še le sestaviti, kakor da nima drugi del dežele nobenih potreb več v tem oziru.

Namen temu predlogu je pač prozoren, g. doktor je hotel vsakako uničiti uspehe in pridobitve naših državnih in deželnih poslancev v zadevi obmejnih cest. Toda samo to herostratsko delo bi bilo preveč odijozno, zato je bilo treba še neukretne krinke, da bi se tako započetje maskiralo — in zato je staval oni famozni predlog v dež. zboru o kanalskih cestah.

22. To se ravna po premoženju. Starejši (roditelji) izgovore si: sobo, hrano in oblačilo; pa še kaj v denarju. A posebej si navadno ne pridržajo blaga ali živine ali polja, kakor je to pri Čehih, Lužičanih. Pri smrti razdeli „avchar“ svoje kakor se mu prav zdi, mej otroke. Tedaj ni kakor pri Čehih, kjer preide ves „avceh“ na dediča. — Sin dedič poskrbi za očetov pogreb po smrti.

23. Ima li ded še kako nadvlado v hiši, ko odda gospodarstvo?

23. Starejši opominajo otroka, sina, gospodarja, kakor prej. Če so dobri mej saboj, spoštujejo mladi stare, kakor prej. Žalibog, da gostokrat jim ne izkazujejo onega spoštovanja, ki ga zaslužijo stariši.

24. Kako oskrbujejo novoporočene, da bi jim bilo zagotovljeno preživljenje?

24. navadno se jim odda takoj premoženje. Prej se navadno niti ne ženijo. Če so še drugi manjši, neodrasteni otroci v hiši, tedaj ima dedič-sin dolžnost za tiste skrbeti: dokler se ne oženijo, ali si sploh ne izvolé drugod bivališča. — Večkrat se takim otrokom ne godi najbolje. — „Nova nevesta dene vse z mesta“, dé pregovor.

Stoprv je predlagal vladi, naj bi se znesek, dovoljen za označene obmejne ceste, porabil za druge cestne namene; a ker je s tem korenito pogorel, šel je v drugi ekstrem ter predlagal, naj visoki dež. zbor dovoli vseh 20%, kateri še manjkajo, za izpeljavo onih cestnih načrtov, meneč, da dež. zbor to brezpogojno zavrže. Ta manever je bil tako neukreten, da je sprevidelo to priprosto ljudstvo prizadetih okrajev — konjsko kopito.

Posamezni posestniki in deputacije so prišle vsled tega k dež. glavarju in slov. deželnim poslancem, proseč, naj bi na kak način uničili zanjko, s katero hoče zatrei poročevalec dež. odbora načrte o obmejnih cestah. Celó ti ljudje so sprevideli, kam pes taco moli.

In res je bilo treba velike previdnosti in pozornosti od strani slov. poslancev, da je ta grda nakana spodletela.

Le bistremu očesu in tihemu delovanju g. dr. Gregorčiča in njegovih tovarišev se imamo zahvaliti, da se je ta zadeva, ki se vleče že toliko let, konečno rešila ter da se je zagotovila onim krajem vladina podpora 352.000 K in deželna podpora v znesku 44.000 K.

Tū smo povedali svoje mnenje o toli hvalisanem delovanju g. dr. T.

Na naš članek, ki objektivno pojasnjuje razmere v zadnjem zasedanju gorškega dež. zbora, odgovarja „Soča“ v posebnih člankih. Kdor se more premagati in se mu ne studi olupiti oni nestvor smradljivih psokv, spozna takoj, da se gospodje okoli „Soče“ jeze pené radi uspehov, pridobljenih po g. dr. Gregorčiču v zadnjem zasedanju dež. zbora. Ohladiti si hočejo svojo jezo v nizkem obrekovanju, zavijanju in podlostih različne vrste, izvirajočih iz osebnega srda in dajmonskega sovraštva do imenovanega gospoda. Vidi se jim, kakó se bojé, da bi celó njih pristaši ne priznali teh uspehov, zato jih pridušujejo: Če so tudi gg. dr. Gregorčič in njegovih tovarišev res lepe uspehe dosegli v dež. zboru, ne verujete jim tega, in to radi tega ne, ker so to uspehi tihega delovanja g. dr. Antona Gregorčiča. —

Katerega pomena je za nas učenje ruskega jezika?

Učenje svetovnih jezikov je v naših časih naravna potreba naprednih narodov. Reči se sme, da dokaj označuje naprednost kakega naroda to, ako se velik del njego-

Zato pa gredó večkrat v svet, kjer ostanejo dalje časa. — Včasih si starejši tudi po ženitvi otrok pridre gospodarstvo, za nekaj časa. (Glej zgoraj 21. št.) Novi zakonski stanujo tam kjer imajo gospodariti.

25. Kake dolžnosti imajo zakonski mej saboj?

25. Mož si privlastuje vselej neko naddo nad vsem gospodarstvom, pa i nad ženo. A žena ima pravo: da se mož ž njo posvetuje, predno kaj važnega učini. — Navadno žena po vaseh ni ničla v hiši.

26. V čem se pokazuje podložnost žene do moža?

26. Podložnost do moža pokazuje se v govoru i dejanju. Mož ima navado govoriti: jaz sem prodal, kupil itd., žena pa dé: „mi“ smo prodali, ali pa: „naš“ „gospodar“, je prodal“ itd. Če pride kupec, tedaj prodá žena: kokoši i jajca. To je njena kupčija in skupljen denar je njen. Včasih prodá tudi maslo, a to le v imenu moževem — če si upa; če sta si dobra mej saboj. A o tem mora pri moževem prihodu račun položiti i skupljen denar mu oddati. Kar je pa večje kupčije, ne upa si jo žena skleniti, temveč de: Počajte, da pride „gospodar naš, zdaj ga ni doma! itd.